

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Ansiopäivärahan tason osalta esityksessä ehdotetaan, että päivärahan määrää porrastettaisiin niin, että ansiopäiväraha alenisi työttömyyden pitkittyessä. Esityksen mukaan ansiopäiväraha alennettaisiin ensimmäisen kerran, kun työttömyyspäivärahaa on maksettu 40 työttömyyspäivältä ja toisen kerran, kun sitä on maksettu 170 työttömyyspäivältä. Ensimmäisen portaan kohdalla ansiopäiväraha alenisi 20 prosenttia ja toisen kohdalla 25 prosenttia suhteessa siihen ansiopäivärahaan, joka perustuu työssäoloehdon ajalta kertyneeseen ansiopäivärahan perusteena olevaan palkkaan. Ansiopäivärahan leikkaus ei siis kertautuisi.

Päivärahan alentaminen tehtäisiin alentamalla ansio-osaa tai korotettua ansio-osaa niin paljon, että perus- ja ansio-osasta muodostuva ansiopäiväraha alentuisi kokonaisuudessaan edellä todetun verran. Ansiopäiväraha ei kuitenkaan voisi olla pienempi kuin peruspäiväraha tai peruspäiväraha korotettuna työllistymistä edistävien palveluiden ajalta maksettavalla korotusosalla.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue arvioi, että ansiopäivärahan määrän alentamisella on vaikutuksia työttömien työnhakijoiden toimeentuloon. Vaikutuksena on mahdollisesti toimeentulotuen tarpeen lisääntyminen ja sosiaalihuollon asiakasmäärän kasvu. 20 prosentin porrastus pienentäisi keskimääräistä täyttä päivärahaa noin 14 euroa eli noin 300 euroa kuukaudessa, ja 25 prosentin porrastus pienentäisi keskimääräistä täyttä päivärahaa noin 15,5 euroa eli noin 330 euroa kuukaudessa. Kyse on merkittävästä tulojen alentumisesta.

Lausuttavaa palkkatuetta työtä ja työssäolohtoa koskevasta ehdotuksesta?

Työttömyyspäivärahan perusteena olevia palkansaajan työssäolohtoa koskevia säännöksiä muutettaisiin niin, että palkkatuettu työ ei jatkossa pääsääntöisesti lainkaan kerryttäisi työssäolohtoa. Pääsäännön estämättä alentuneesti työkykyisen työllistämiseksi solmittu palkkatuettu työ kuitenkin kerryttäisi työssäolohtoa. Tällöin työssäolohtoa ei kuitenkaan

kerryttäisi palkkatuetun työn ensimmäiset 10 kuukautta. Näissä tilanteissa, nykytilaa vastaavasti, työssäoloehdossa huomioitaisiin 75 prosenttia työssäoloehdosta kerryttävistä kuukausista.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue arvioi, että muutoksella on vaikutusta palkkatuettuun työhön ohjautumiseen. Työnhakijan näkökulmasta hakeutuminen palkkatuettuun työhön voisikin olla nykyistä kannattamattomampaa työttömyysetuusoikeuden kannalta tarkasteltuna. Riski alhaisemmasta etuudesta palkkatukijakson jälkeen voi jossain määrin vähentää työttömien työnhakijoiden halukkuutta hakeutua palkkatuettuun työhön, mikä voi jossain määrin pitkittää työttömyyttä.

Lisäksi vaikutusta on työttömän toimeentuloon työsuhteen jälkeen, kun palkkatuettu työ ei kerrytä työssäoloehdosta. Palkkatuetun työn jälkeen työttömäksi jääneiden työttömyysetuus olisi keskimäärin alhaisempi nykytilaan verrattuna. Tämä alentaisi työnhakijan käytettävissä olevia tuloja ja voi lisätä joissakin tilanteissa muiden etuuksien tarvetta. Hyvinvointialueella tämä kohdentuisi erityisesti toimeentulotuen tarpeen kasvuun. Toisaalta matalampi työttömyysetuus parantaa työnhaun kannustimia ja kasvattaa uudelleentyöllistymisen todennäköisyyttä, mikä puolestaan parantaa työnhakijan taloudellista asemaa.

Alentuneesti työkykyisestä myönnettävä palkkatuki kerryttäisi työssäoloehdosta nykyistä vastaavasti siltä osin, kuin palkkatuelle myönnetään jatkoa samaan työsuhteeseen ensimmäisten 10 kuukauden jälkeen. Tämä asettaa työttömät työnhakijat eriarvoiseen asemaan ja ehdotuksena olisi, että em. käytäntö koskisi kaikkia palkkatuella palkattuja henkilöitä. Tuen jatkaminen edellyttää, että pääsääntöisesti tuella palkatun työ- ja toimintakyvystä toimitetaan työ- ja elinkeinotoimistolle palkkatukijakson aikana laadittu lääkärintodistus, mikä saattaa kuormittaa hyvinvointialueen terveystaloutta.

Lausuttavaa työllistämisveloitteen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Työttömyysturvan ikäsidonnaisten poikkeusten osalta hallituksen esityksessä ehdotetaan, että palkansaajan työssäoloehdosta ei voisi jatkossa kerryttää työllistymistä edistävällä palvelulla, ja että sekä työvoimaviranomaisen työllistämistä ja työllistymistä edistävän palvelun tarjoamista koskeva veloitetta että kunnan työllistämisveloitetta (velvoitetyö) koskeva sääntely kumottaisiin.

Velvoitetyöllistämisen ja veloitteiden perusteella järjestettyjen palvelujen tarkoitus ei ole varsinaisesti edistää henkilön kykyä toimia työmarkkinoilla, vaan täyttää henkilön työssäoloehdosta tavalla, joka mahdollistaa työttömyysturvan tason säilymisen vanhuuseläkkeelle siirtymiseen asti. Velvoitetyöllistämisen ja -palvelujen jälkeen iso osuus työllistetyistä palaa työttömäksi.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen arvion mukaan veloitetyöllistämisen purkamisella on vaikutusta ikääntyvien työnhakijoiden mahdollisuuteen päästä ikäsidonnaiseen poikkeuskäytännön piiriin ansiopäivärahan lisäpäivien osalta. Tällä on vaikutusta henkilöiden toimeentuloon siinä vaiheessa, kun he siirtyvät työmarkkinatuella työttömyyspäivärahan enimmäisajan täytyttyä. Muutoksella ei ole niinkään vaikutusta ko. ikäryhmän työllistymiseen.

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

-

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdoista ja ansiopäivärahan määrä koskevista ikäsidonnaisista poikkeuksista?

Hallituksen esityksen mukaan eräät ikäsidonnaiset poikkeukset jäisivät ennalleen. Työttömyyspäivärahan enimmäisaikaa koskee ikäsidonnainen poikkeus, jonka mukaan henkilölle, jonka työssäoloehto on täyttynyt hänen täytettyään 58 vuotta ja jolla työssäoloehdon täytyessä on huomioon otettava työssäoloaika vähintään viisi vuotta viimeisen 20 vuoden aikana, työttömyyspäivärahaa voidaan maksaa 500 työttömyyspäivältä. Tähän ikäsidonnaiseen poikkeukseen tai lisäpäiväoikeuteen ei esitetä muutoksia. Ansiopäivärahan maksaminen alennettuna koskisi kuitenkin myös näitä tilanteita. Koska lisäpäiväoikeuden aikana ei seurata työssäoloehdon kertymistä, alennettuna ansiopäivärahan maksaminen jatkuisi lisäpäiväoikeuden päättymiseen saakka.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan on hyvä, että esityksessä on huomioitu ikäsidonnaiset poikkeukset, joilla on vaikutusta ikääntyvien henkilöiden toimeentuloon. Lisäksi esimerkiksi 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuen jatkaminen on kannatettavaa.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Kanta-Hämeen hyvinvointialue toteaa hallituksen esityksen mukaisesti, että ansiopäivärahan porrastuksella ja muilla työttömyysturvaan kohdistuvilla muutoksilla on vaikutuksia myös esimerkiksi sairausvakuutuslain mukaisiin vanhempainpäivärahoihin ja sairauspäivärahoihin sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen kuntoutusrahaan. Edellä mainitut päivärahat perustuvat pääsääntöisesti etuuden alkua edeltävän 12 kalenterikuukauden tuloihin. Tuloina huomioidaan myös työttömyysetuudet.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue esittää huolen siitä, että useat muutokset sekä hallituksen esityksessä HE 73/2023 vp että tässä hallituksen esityksessä ehdotetuista muutoksista voivat vaikuttaa samanaikaisesti työnhakijan tilanteeseen ja toimeentuloon. Joissakin tapauksissa lähes kaikki esityksissä ehdotetut muutokset voivat samanaikaisesti koskettaa yksittäistä työnhakijaa.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Hallituksen esityksen vaikutuksia on arvioitu sosiaali- ja terveysministeriössä, valtiovarainministeriössä ja Kansaneläkelaitoksessa. Arviot koskevat tässä hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia. Esityksessä on arvioitu, että esimerkiksi ansiopäivärahan tason porrastus alentaisi suorana vaikutuksena julkisen talouden menoja noin 149 miljoonalla eurolla kun huomioidaan vaikutukset täydentäviin etuuksiin ja veroihin.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan vaikutusten arvioinnissa on puutteellisesti huomioitu vaikutukset julkiseen talouteen sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusvaikutusten osalta. Muutosesityksillä on epäsuoria vaikutuksia hyvinvointialueiden talouteen ja asiakkaiden palvelutarpeisiin, joten tätä tulisi arvioida lakiesityksessä tarkemmin.

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

-

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Kanta-Hämeen hyvinvointialue toteaa yleisesti lausuntonaan, että tavoite työllisyyden vahvistamisesta ja työnteon kannustimien lisäämisestä on tärkeä.

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vaille oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

